

Los pugts e'ls plans seran eguals
 aquí seran los bons e los mals,
 Reys e compts e barons,
 Qui de lus fayts retran raysons.
 Al jorn...

Anch no y féu hom peccat tant secret
 Ni ó dix ne s'o pensec
 Que aquí no sia tot clar.
 Nul hom no y porà res celar.
 Al jorn...

Cascun cors se ànime coberà,
 Qui és bon e mal aquí parà
 los bons iran ves Déu la ssus,
 los mals iran en infern de jus.
 Al jorn...

Heus ací la versió del *Cant de la Sibil·la* de Sant Iscle, amarada d'arcaïsmes, de mots i de lliçons segurament deformades per la tradició oral, tan freqüent entre la gent dels nostres pobles i viles: cants, goigs i corrandes apresos a viva veu, de pares a fills, i que, com en el cas present, conserven encara la frescor d'una entranyable vivacitat. El caràcter popular del nostre text resulta ben clar, si hom el compara amb la versió depurada d'un humanista com Pere Miquel Carbonell, el qual, en un moment poc posterior al del text de Sant Iscle, en deixà còpia autògrafa també conservada en un manuscrit del mateix arxiu.

Jaume de PUIG I OLIVER

A PROPÒSIT D'UNES LLIBRETES DEL BARÓ DE MALDÀ

Llegim al *Calaix de sastre*: «Jo duia un parell de llibretes en la butxaca; la una dels versos dels tres plagues de la parròquia de Santa Maria del Mar: lo Sagrera, lo Galera i en Ganyada; i *Lo somni de Sampatantiam de la Bordeta*».¹

1. Cf. Rafel d'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Calaix de Sastre (volum segon: 1792-1794)*, selecció i edició a cura de Ramon BOIXAREU (Biblioteca Torres Amat 5), Barcelona, Curial Edicions Catalanes 1987, 96. Correspon el text al dia 30 de juny de 1793.

D'aquest text el que ara ens interessa menys són les obres que s'hi citen. Pel que fa als versos dels tres plagues de Santa Maria del Mar, n'hi ha prou de consultar l'estudi que els dedica Antoni Comas.² *Lo somni de Sampatan-tiam de la Bordeta* ara com ara no l'hem identificat. A nosaltres ens crida l'atenció la forma com es transmeten aquests textos, les *llibretes* de les quals parla el baró.

Perquè no deixa de ser sorprenent que en els manuscrits, on encara avui podem llegir els versos d'en Sagrera, en Galera i en Ganyada, aquestes obres estiguin contingudes en plec que són autèntiques llibretes. Efectivament, en el manuscrit 28 de la Biblioteca de Catalunya,³ els versos en qüestió es contenen en els folis 26r-34v, inicials del segon plec del manuscrit, que és de 35/2; en el manuscrit 85,⁴ es contenen en els folis 49r-59v, és a dir, en la totalitat del tercer plec, que és de 6/2. El cas, però, no es dona en el manuscrit 1.183, *Recreo y Jardí del Parnàs recopiat per lo Molt Il·lustre y Lit. Senyor Don Batista Fausto de Miranbell Abad de Sodoma y Súria*, recull d'obres diverses copiades una darrera l'altra, i en la qual els versos dels tres plagues, anomenats en els manuscrits *Verdadera tertúlia*, es troben als folis 229b-235d.

Els plec dels manuscrits 28 i 85 de la Biblioteca de Catalunya tenen les dimensions de llibretes ordinàries, de manera que les llibretes, de les quals parla el baró de Maldà, poc diferents havien de ser.

En tal dia com aquell el baró és a Badalona, a la seva torre d'en Peixau, «per motiu de la festa que tributa al gloriós apòstol sant Pere lo devot número de pescadors».⁵ Al matí surt a passeig i recala a casa de l'organista Anton Agramont. Saluda els estadans i «tot seguit», diu, «he tret dites llibretes i los he llegit tan dimontre de plageria de los tres, que hi han rigut molt, i no menos de la definició del *Somni*, ab tanta pestara de noms fingits, ab los noms dels boigs i ximples de Barcelona, que valia el tot un entremès de comèdia».⁶

Ens trobem, per tant, davant un text que ens fa copsar amb exactitud microgràfica una de les característiques que presenta la nostra literatura durant el segle XVIII. Hi ha una respectable quantitat de textos d'aquest temps que tenen per única finalitat la de fer riure. Hom hi parla de fets i de persones conegudes, satiritzant-les. Es transmet de boca en boca i de butxaca en

2. *Història de la Literatura catalana*, colum IV, Barcelona, Ariel 1981, 607-612.

3. Sobre aquest manuscrit, cf. Jaume MASSÓ I TORRENTS i Jordi RUBIÓ I BALAGUER, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», II (1915), 165-173.

4. Sobre el manuscrit, cf. ID., *ibid.*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», V (1918-1919), 166-167.

5. *Calaix de sastre* (citad en la nota 1), 92.6. *Ibid.*, 96.

6. *Ibid.*, 96.

butxaca. És una literatura que viu al marge de la impremta. El seu interès és local, anecdòtic i humorístic. Es tracta de literatura per a usos estrictament domèstics i casolans, molt més relacionada amb la xafarderia i la maledicència que no pas amb la curiositat. I per això s'escampa de llibreta en llibreta. ¿Indica, així, la forma de la seva transmissió, l'abast que els seus mateixos autors li atribueien? És molt possible que sí.

Detall curiós: el baró de Maldà no deixa entreveure mai en els seus escrits cap lectura d'un cert pes. El seu propòsit és d'escriure coses divertides i per a divertir. ¿Té res d'estrany, doncs, que les lectures que està disposat a confessar siguin també de la mateixa classe?